

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Іваненка Дмитра Дмитровича на дисертацію Резуєва Євгена Володимировича «Нагляд в системі небанківського кредитування (адміністративно-правові аспекти)», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Сучасний ринок фінансових послуг України характеризується зростанням сектору небанківського кредитування, що набуває важливого значення для забезпечення доступності фінансових ресурсів, розвитку конкуренції та підвищення рівня фінансової інклюзії. Поряд із позитивними економічними ефектами, діяльність небанківських фінансових установ викликає низку ризиків, пов'язаних із захистом прав споживачів фінансових послуг, забезпеченням стабільності ринку небанківського кредитування, дотриманням пруденційних вимог та ефективністю державного контролю. За таких умов особливої актуальності набуває проблематика формування сучасної моделі адміністративно-правового забезпечення державного нагляду у сфері небанківського кредитування.

Актуальність обраної теми посилюється реформуванням системи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, унаслідок якого НБУ став основним суб'єктом здійснення державного нагляду у відповідній сфері. Передача регуляторних повноважень обумовила необхідність переосмислення правової природи наглядової діяльності, визначення оптимального співвідношення превентивних, контрольних і примусових заходів, а також удосконалення адміністративних процедур реалізації владних повноважень.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених окремим аспектам нагляду в системі небанківського кредитування, на теперішній час не було здійснено комплексного дослідження адміністративно-правових засад нагляду в системі небанківського кредитування. Тому тема дисертаційного дослідження Є.В. Резуєва є актуальною, має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку науки адміністративного права, вдосконалення правового механізму нагляду в системі небанківського кредитування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана Є.В. Резуєвим тема дисертаційного дослідження «Нагляд в системі небанківського кредитування (адміністративно-правові аспекти)» безпосередньо пов'язана з виконанням завдань Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року, схваленої Радою з фінансової стабільності 16 січня 2020 року; Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2030 року, затвердженої Національним банком України, Міністерством фінансів України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Фондом гарантування вкладів фізичних осіб у 2023 році.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Дисертант комплексно дослідив теоретичні засади небанківського кредитування, розкрив особливості адміністративно-правового регулювання відповідних суспільних відносин, проаналізував організацію державного нагляду, його форми та методи, а також запропонував шляхи вдосконалення чинного законодавства. Особливої уваги заслуговує прагнення автора розглядати нагляд не лише як систему контрольних заходів, а як багатофункціональний механізм забезпечення стабільності фінансового ринку, захисту прав споживачів та попередження системних ризиків.

Важливою перевагою дисертації є її практична спрямованість. Запропоновані автором рекомендації стосуються вдосконалення адміністративно-правового механізму діяльності НБУ, розвитку ризик-орієнтованого нагляду, підвищення ефективності адміністративних процедур та адаптації національного законодавства до сучасних європейських підходів у сфері фінансового регулювання.

Таким чином, тема дисертації є своєчасною, актуальною та має важливе теоретичне і практичне значення для розвитку науки адміністративного права, удосконалення законодавства України та підвищення ефективності державного нагляду у сфері небанківського кредитування.

Наукові результати дисертаційного дослідження характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Автором використано комплекс сучасних загальнонаукових і спеціально-юридичних методів

дослідження, що забезпечило всебічне розкриття предмета наукового пошуку та логічну послідовність викладення матеріалу.

Поставлені у роботі мета та завдання реалізовано повною мірою. Структура дисертації є внутрішньо узгодженою: від дослідження теоретичних засад небанківського кредитування автор переходить до аналізу організації державного нагляду, особливостей його адміністративно-правового забезпечення та перспектив удосконалення чинного законодавства.

Достатній рівень обґрунтованості висновків забезпечується широкою джерельною базою дослідження, яка охоплює Конституцію України, закони України, нормативно-правові акти НБУ, міжнародно-правові акти, законодавство Європейського Союзу, наукові праці українських і зарубіжних учених, а також матеріали правозастосовної практики.

Сформульовані автором висновки є логічним результатом проведеного дослідження та підтверджуються системним аналізом нормативного матеріалу, доктринальних підходів і сучасних тенденцій розвитку фінансового законодавства. Запропоновані рекомендації мають комплексний характер, відзначаються практичною спрямованістю та можуть бути використані у подальшій нормотворчій, правозастосовній, науковій й освітній діяльності.

У цілому, дисертація справляє позитивне враження як самостійне, завершене наукове дослідження, результати якого характеризуються належним рівнем аргументованості та наукової достовірності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні адміністративно-правових засад здійснення державного нагляду в системі небанківського кредитування та формуванні авторського бачення шляхів удосконалення відповідного механізму правового регулювання.

Безперечною перевагою роботи є запропоноване автором комплексне осмислення небанківського кредитування як самостійного об'єкта адміністративно-правового регулювання, що дозволило визначити особливості правового статусу суб'єктів відповідних правовідносин, охарактеризувати систему державного нагляду та розкрити специфіку реалізації владних повноважень НБУ.

Науковий інтерес становлять висновки щодо розвитку ризик-орієнтованої моделі нагляду, удосконалення адміністративних процедур, посилення превентивної складової державного контролю та впровадження сучасних механізмів раннього реагування на можливі порушення у діяльності небанківських кредитних установ.

Позитивної оцінки заслуговують також пропозиції автора щодо вдосконалення системи захисту прав споживачів фінансових послуг, розвитку інститутів позасудового врегулювання спорів та адаптації окремих європейських підходів до національної моделі державного нагляду.

Сформульовані у дисертації положення характеризуються науковою самостійністю, логічною завершеністю та містять нові результати, що розширюють сучасні наукові уявлення про адміністративно-правове забезпечення державного нагляду у сфері небанківського кредитування.

Практичне значення одержаних результатів роботи. Виконане наукове дослідження передбачає можливості використання сформульованих автором висновків і рекомендацій у нормотворчій діяльності, практиці НБУ, діяльності інших органів державної влади, науково-дослідному та освітньому процесах.

Окремі рекомендації можуть бути використані під час підготовки змін до законодавства, що регулює діяльність небанківських фінансових установ, удосконалення адміністративних процедур здійснення державного нагляду, застосування заходів впливу та розвитку ризик-орієнтованих механізмів державного регулювання.

Практичне значення мають також запропоновані напрями вдосконалення процедур захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення ефективності адміністративної діяльності НБУ та розвитку механізмів взаємодії між суб'єктами державного регулювання фінансового ринку.

Результати дослідження можуть бути використані під час викладання навчальних дисциплін адміністративно-правового та фінансово-правового циклу, підготовки навчально-методичних матеріалів, подальших наукових дослідженнях проблем державного регулювання ринків фінансових послуг.

Наукові публікації. Основні положення дисертації знайшли належне відображення у наукових працях автора. Результати дослідження апробовано шляхом опублікування чотирьох наукових статей у фахових виданнях України та шести тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Опубліковані праці охоплюють основні напрями проведеного дослідження, відповідають темі дисертації та достатньою мірою відображають її зміст, що свідчить про належний рівень апробації отриманих результатів.

Дисертаційна робота має чітку та логічну структуру, яка повністю відповідає меті й завданням дослідження. Послідовність викладення матеріалу забезпечує цілісне сприйняття результатів наукового пошуку та демонструє логічний взаємозв'язок між окремими розділами роботи.

Дисертація оформлена відповідно до встановлених вимог. Робота написана грамотною науковою мовою, характеризується належним рівнем юридичної аргументації, послідовністю викладення матеріалу та коректним використанням спеціальної термінології. Висновки до розділів і загальні висновки логічно впливають зі змісту проведеного дослідження та узагальнюють його основні результати.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Резуєва Євгена Володимировича, слід зазначити, що окремі її положення мають дискусійний характер та можуть бути предметом подальших наукових досліджень.

1. У підрозділі 1.2 «Адміністративно-правові засади системи небанківського кредитування», автором здійснено ґрунтовний аналіз принципів адміністративно-правового регулювання зазначеної сфери та запропоновано їх авторську систематизацію (стор. 60-72). Водночас у роботі недостатньо розкрито практичне значення окремих принципів, зокрема принципів пропорційності, ризик-орієнтованості та належного врядування, для здійснення державного нагляду НБУ. На нашу думку, більш детальне визначення механізмів реалізації зазначених принципів у правозастосовній діяльності регулятора сприяло б посиленню практичної складової дослідження.

2. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання нагляду у сфері небанківського кредитування», автором наведено ґрунтовний аналіз європейських підходів до організації державного нагляду та окреслено перспективи їх адаптації до українського законодавства (стор. 160–173). Разом із тим, окремі пропозиції щодо імплементації європейського досвіду потребують більш чіткого визначення етапності їх упровадження з урахуванням сучасного стану розвитку небанківського фінансового сектору України та інституційних можливостей НБУ.

Зокрема, потребують додаткового обґрунтування послідовність імплементації окремих елементів європейської моделі пруденційного нагляду, критерії їх адаптації до українського законодавства, а також визначення конкретних законодавчих і підзаконних актів, до яких необхідно внести зміни для запровадження процедур SREP, раннього наглядового втручання, стрес-тестування та ризик-орієнтованої моделі оцінювання діяльності небанківських фінансових установ.

3. У підрозділі 1.3 дисертації (с. 76–86) автор аналізує фінансово-правові засади функціонування системи небанківського кредитування та визначає основні елементи відповідного механізму. Погоджуючись із запропонованими висновками, вважаємо, що доцільно було б більш детально розкрити співвідношення адміністративно-правових і фінансово-правових інструментів державного впливу на діяльність небанківських кредитних установ. Це дозволило б більш чітко визначити межі застосування адміністративно-правового регулювання у відповідній сфері.

Загальний висновок. Внаслідок проведеного рецензування встановлено, що дисертація Резуєва Євгена Володимировича «Нагляд в системі небанківського кредитування (адміністративно-правові аспекти)» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому на належному теоретичному та методологічному рівнях вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в комплексному дослідженні адміністративно-правових засад здійснення державного нагляду у системі небанківського кредитування та

розробленні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства і правозастосовної практики.

Дисертаційна робота характеризується достатнім рівнем наукової новизни, логічністю побудови, внутрішньою цілісністю, обґрунтованістю сформульованих висновків і практичною спрямованістю отриманих результатів. Автором опрацьовано значний масив нормативно-правових актів, наукових джерел і матеріалів практики, що забезпечило достовірність проведеного дослідження та аргументованість запропонованих висновків.

Висловлені у рецензії зауваження мають рекомендаційний характер, стосуються окремих дискусійних аспектів дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її наукову цінність і практичне значення.

За своїм змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів дисертація Резуєва Євгена Володимировича «Нагляд в системі небанківського кредитування (адміністративно-правові аспекти)» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Рецензент –
доцент кафедри адміністративного
права та процесу ННІ права та
соціального менеджменту Донецького
державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Дмитро ІВАНЕНКО

Підпис доцента кафедри адміністративного права та процесу ННІ права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидата юридичних наук, доцента Дмитра Іваненка засвідчую.

**Т.в.о. начальника ВДСД
Донецького державного
університету внутрішніх справ**

Вікторія МЕЛЬНИК